

MUSEUM
LUDWIG

FÜSUN
ONUR
RETROSPEKTİF
16.9.2023–28.1.2024

SERGI
KİTAPÇIĞI

Fotoğraf: Muammer Yanmaz

1938'de İstanbul'da doğan ve hâlâ aynı şehirde yaşayan Füsun Onur, yaygın sanat kategorilerinin dışına çıkan etkileyici ve çok yönlü bir yapıtlar bütünü yaratmıştır. Onur, henüz kariyerinin ilk yıllarında araştırdığı yüzey ve mekân konularında şaşırtıcı heykelsi çözümler sunar. Ancak bu formel yaklaşım, geliştirdiği birçok yöntemden sadece biridir. Daha sonra yapıtına günlük objeleri ve duyuşsal malzemeleri de ekleyerek bunları büyük ölçekli yerleştirmelere dönüştürür. Tüm bunların yanısıra, sanatına bugüne değin şiirsel bir derinlik kazandıran anlatsal bir boyut da eklenir. Onur'un yapıtının güncelliği, sanata dair sorularının peşinden giderken her seferinde yeni çözümler bulmak için kullandığı yöntem ve süreçlerin çeşitliliğinden kaynaklanır.

Arter, İstanbul izniyle, fotoğraf: Murat Germen

Çiçekli Kontrpuan 1982 (2023)

Deniz mavisi bir rüyanın ortasında. Ya da küçük ağaçların ve kâğıttan yapılmış büyük çiçeklerin bulunduğu bir bahçede de diyebiliriz. Masmavi bir folyo, doğal veya yapay tüm öğeleri sarıp kuşatıyor. Her ne kadar farklı olsalar da hepsi aynı mekânın derinliğinde birleşiyorlar. Bir müzik terimi olarak kontrpuan, iki bağımsız melodinin uyumlu bir ses oluşturmak üzere bir araya getirilmesini ifade eder. Onur burada, doğal ve yapay dünyaları birleştirerek sessiz bir mekân müziği yaratıyor. Sanatçının bu heykelsi yerleştirmesi aynı zamanda içine girilebilen bir resim gibi de düşünülebilir. Onur'un eserlerinde sıklıkla tekrarlanan bir renk olan mavi, bu serginin ana motifi olarak karşımıza çıkıyor.

İstanbul'da büyüyen Onur, 1956'den 1960'a kadar (daha sonra Mimar Sinan Üniversitesi olarak adlandırılan) İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde Ali Hadi Bara (1906–1971) rehberliğinde heykel eğitimi aldı. Bara, Türk sanat tarihinin 1950'li ve 1960'lı yıllardaki dönüşüm sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Bu dönemde devletin temsilî sanatlar için verdiği siparişlerin azalmasıyla birlikte sanatta devlet etkisi azalmış, sanatçılar yeni formlarla deneysel çalışmalar yapmak için kendi ortamlarını oluşturmaya başlamışlardır. Bara, hacim ve çevresel alan veya doluluk ve boşluk arasındaki ilişkiyi ele alan soyut-yapısalcı eserler üretiyordu. Füsun Onur, onun öğretilerinden çok etkilenmiştir. Düşünme ve bilinçli algılama yoluyla kendi pozisyonunu geliştirmek konusunda onu cesaretlendiren hocası Ali Hadi Bara olmuştur. Onur, 1962 yılında Fulbright bursu alarak Amerika Birleşik Devletleri'nde Washington D.C. Amerikan Üniversitesi'nde ve 1964–1966 yılları arasında Baltimore'daki Maryland Institute College of Art'ta öğrenim gördükten sonra İstanbul'a döndüğünde, soyut ve yapısalcı heykeller üretti. Aynı zamanda *İsimsiz (Şekilsiz Form)* (1971/2023) ve *İsimsiz* (1975/2014) gibi hiçbir kategoriye sığmayan eserler de yarattı.

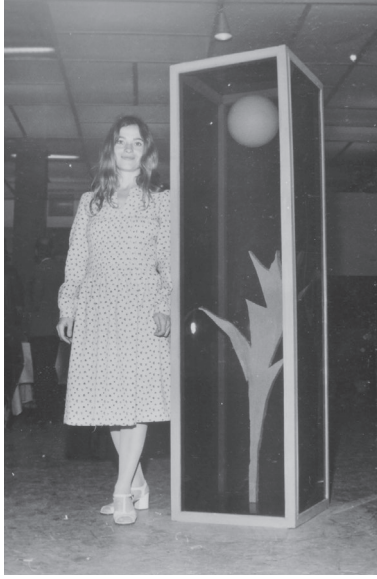

Sanatçının izniyle, fotoğraf: İlhan Onur

Bu çalışma, ziyaretçilerin bir hava pompasıyla şişirebileceği kıvrımlı ve yumuşak bir bez hortumdan oluşur. Bir süre sonra hortumun havası kaçmaya başlar ve tekrar düzleşir. Yaygın modernist görüş, sanat eserinin kalıcılığını, formunun mutlaklığını ileri sürer. Onur, bu kesinlik beklentisini ortadan kaldırmaktadır. Esere verdiği *Şekilsiz Form* adındaki çelişki tam da buna işaret eder. Sanatçı bu eseri 1971 yılında Paris'te bir parkta düzenlenen bir grup sergisi için oluşturmuştur. Çimenlerin üzerine yerleştirdiği eser sadece formu ve malzemesiyle değil, aynı zamanda ziyaretçileri katılıma davet etmesiyle de şaşırtıcı olmuştur. Onur'un bu çalışması, ne 1970'lerdeki kavramsal ve performans odaklı Batı sanatının, ne de İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nin temsil ettiği modernist sanat anlayışının beklentilerini karşılıyordu. Onur, her iki kategorizasyona da direndi ve kendini bu çerçevelerin dışında konumlandırdı.

İsimsiz (Şekilsiz Form), 1971 (2023)

Sanatçının izniyle, fotoğrafçı bilinmiyor

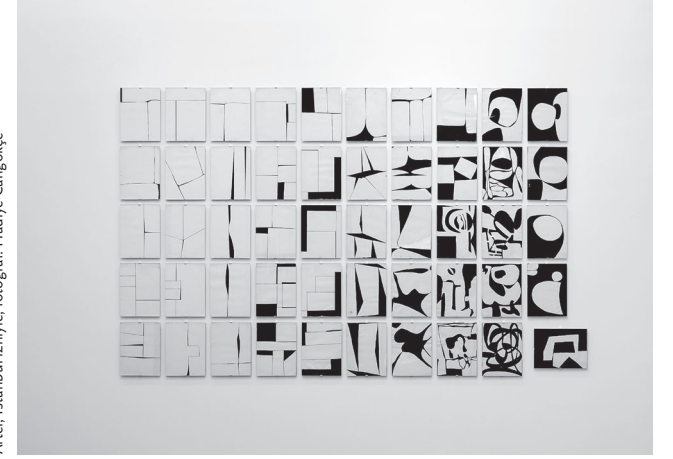

Minimalist küpün şeffaf mavi kabuğunun içinden iki beyaz şekil görülür: konturları tırtıklı dikey bir heykel ve onun üzerinde bir küre. Figüratif olarak bunlar bir bitki ve bir gök cismi olarak yorumlanabilirler. Onur, bu eserin fikrini Amerikalı sanat tarihçisi Clement Greenberg'in 1961'de yayımlanan Art and Culture, Critical Essays adlı kitabına eskizlemiştir. Greenberg, sanatta heykel ve resmin kendi medyal niteliklerine odaklanması gerektiği yönündeki teorisiyle çok etkili olmuştur. Ancak Onur burada farklı bir çözüme varıyor. O, minimalist heykeli, mavinin içine daldırıldıkları zaman resimsel ve gizemli bir boyut kazanan iki unsur için bir vitrin olarak yorumluyor. Böylece yapıt, biçimsel unsurlarının basitçe adlandırılmasını reddeden bir şiirsellik kazanıyor.

İsimsiz 1975 (2014)

“Resim niçin duvarda, çerçevede kalmalı? Heykel deyince ille figür, şekil mi olmalı? Resim, heykel diye sınırları hep ayrılır mı? Resmin olanakları ne, heykelin ne? Resim ve heykelde uzam, zaman nasıl kullanılmış?”
FÜSUN ONUR, 1981

Arter, İstanbul izniyle, fotoğrafçı: Hadiye Cangökçe

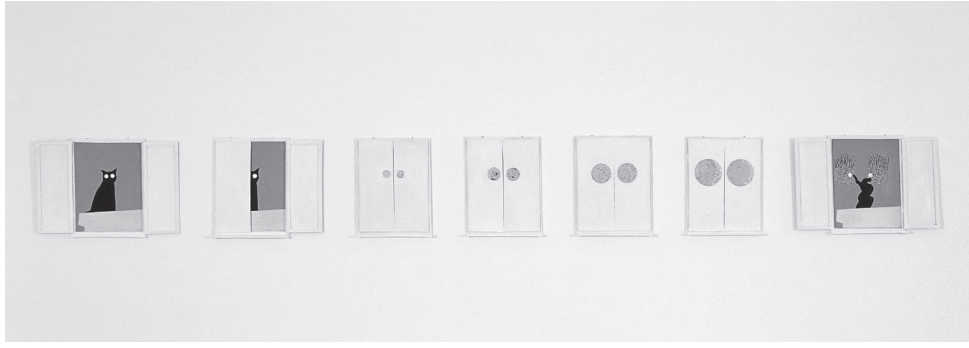

Beyaz Kâğıt Üzerinde Alan *Ayrırmak* 1965–1966

Onur, dört yıllık ABD döneminden sonra İstanbul'a dönerken sadece birkaç eserini beraberinde getirmiştir. Baltimore'daki Maryland Institute College of Art'taki mezuniyet çalışmasının bir parçası olan birçok çizim de bunlar arasındadır. Sergide elli tanesine yer verilen bu çizimlerde Onur, kâğıt yüzeyini siyah mürekkeple açıp görünür kıldığı bir alan olarak ele alıyor. Kimi çizimlerde bir çatlak, bir bölünme yanılsaması oluşturmak için sadece birkaç çizgi yeterli oluyor. Diğerlerinde ise formlar iç içe geçiyor ve böylece iç ve dış ayırt edilemez hâle geliyor.

Onur, düzlemsel resimde alan illüzyonunun nasıl oluşturulduğu sorusuyla daima meşgul olmuştur. Resimsel olandan mekânsal olana sıçramayı bir hikâyeye ilişkilendiren rölyefler yaratır.

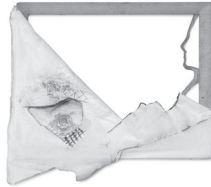

Neues Museum, Nürnberg'de Block Collection
izniyle, fotoğraf: Werner Maschmann

Dıştan İçe İçten Dışa 1976

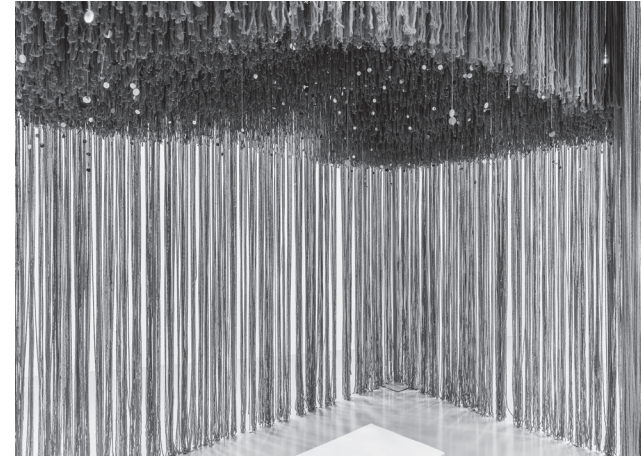
Yapıt, açık bir pencerede duran bir kedinin sihirli bakışlarıyla başlar. Panjurlarla donatılmış beş panelden sonra, çiçek açan bir ağaca dönüşür. Serinin ilk paneli dışarıdan içeriye bakışı gösterirken, sonuncusunda içeriden dışarıya, odadan bahçeye doğru bakış tasvir edilir.

Özel Koleksiyon, Berlin izniyle,
fotoğraf: Nils Klinger

Dört bölümlük bu yapıt, yeşil ekose bir elbise giymiş küçük bir kızın hikâyesini anlatır. Yeşil, Onur'un sevdiği bir renk değildir aslında. Çocuk, üzerine resmedildiği zeminden dört adımda kurtulur, güçlü bir çekişle tuvalin üst köşelerine asılıp onu yırtar. Oyuncaklar bu gücün etkisiyle kızın etrafında dönerek dans ederler. Son tabloda figür neredeyse kaybolur ve geriye kırmızı tuval çerçevesi kalır.

Ekose 1-2-3-4 1987

Arter, İstanbul izniyle, fotoğraf: Murat Germen

Resimde Üçüncü Boyut – İçeri Gel 1981 (2014)

Bu yerleştirmede, dikdörtgen bir çerçeveye sıkı sıkıya bağlanan mavi yün ipler aşağı doğru sarkarak mekân içinde yeni bir mekân yaratırlar. İçeri geçildiğinde, boncuklar ve pullarla süslenen ipler kubbe biçiminde, hacimli bir tavan oluşturmaktadır. Ziyaretçiler, zemindeki bir minder üzerine uzanıp yukarıya bakabilmektedir. Böylece, Onur'un eserlerinde sıkça görüldüğü gibi, pasif izleyicilerden aktif katılımcılara dönüşürler. Bu yerleştirme, resmi mekânsal bir deneyim olarak yaşamaya davet eder izleyicileri. Aynı zamanda Onur'un, 1980'lerde İstanbul'da sanat piyasasının genişlemesine verdiği yanıt gibidir. O dönemde ticari galeriler açılmış, özel şirketler tarafından finanse edilen sergi mekânları kurulmuş, büyük sergiler düzenlenmiş ve sanat yayınlarında da artış olmuştu. Bu gelişmenin, daha ziyade kolayca satın alınıp özel koleksiyonlara dâhil edilen resim sanatına faydası oldu. Onur, sanat piyasasının tetiklediği türler arası rekabete kendi eseriyle, kendinden emin bir çağrı yaparak, sadece heykelin mümkün kılacağı bir mekân deneyimi yaşamaya davet etmektedir.

1980'li yıllarda sanat piyasasının yükselişi, 12 Eylül 1980 askerî darbesi öncesinde başlayan yeni neoliberal politikaların sonucu oldu. Darbeyle birlikte tüm siyasi partiler ve sivil örgütler yasaklandı. 1983'teki parlamento seçimlerine rağmen, ordu 1980'lerin sonuna kadar belirleyici güç olarak kaldı. Entelektüeller ve sanatçılar bunun etkilerini 1990'lı yıllara kadar hissettiler. Bir kısmı ya ülkeyi terk etti ya sanattan uzaklaştı, ya da daha çok biçimsel tartışmalara odaklandılar.

Arter, İstanbul izniyle, fotoğraf: Hadiye Cangökçe

Zaman İkonları 1990

Onur bu yerleştirmesinde farklı boyutlarda çerçeveler şeklinde yedi konstrüksiyon kullanır. Bunlar bir grup hâlinde düzenlendiklerinde, pencereleri veya kapıları anımsatırlar. Çerçevelerin her biri kıvrımlar, açıklıklar oluşturacak şekilde kesilmiş deri parçalarıyla kaplanmıştır. Yerleştirmeyi oluşturan bu nesnelere, saklamanın ve açığa çıkarmanın olasılıklarına işaret ederken, opaklık ve şeffaflığı birbirine bağlarlar. Detaylarda geniş bir form çeşitliliği gözlenir. Püsküller veya süslemeler şeklinde kesilip çerçevelere eklenen deri parçaları, mavi, sarı ve pembenin narin tonlarında boyanmıştır. Zaman İkonları'nı oluşturan nesnelere, minimalist konstrüksiyonların olmanın ötesinde, izleyiciyi resimsel unsurların ve rölyef benzeri öğelerin keşfine çağırırlar.

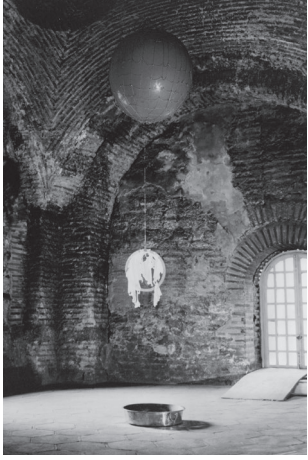

Arter, İstanbul izniyle, fotoğraf: Hadiye Cangökçe

Eski Eşyaların Düşü 1985

Bu yerleştirme, mobilyaların ve buluntu nesnelere bir araya getirilmesinden oluşmaktadır. Bir sehpa, çiçek desenlerinin üzerine minyatür hayvanların yerleştiği payetli bir kumaşla kaplanmış. Kırık, geriye yarısı kalmış bir çerçeveye nakışlı bir tül asılmış, içinde yeşil bir oyuncak asker nişan alıyor. Ters yönlü kıvrımlarla dikişlenmiş ve boyanmış kumaşla kaplı olduğu için artık kullanılamaz hâlde olan kapitone koltuk, sanki değerli elbiseler giydirilmiş bir canlıyı anımsatıyor. Onur, bu yapıtında mobilyaları çeşitli günlük nesnelere birleştirerek onlara âdeta kendi yaşamlarını üflüyor. Yerleştirmenin her bir parçasını ayrı bir hikâyeye dönüştürebilirsiniz. Mobilya parçaları aslında canlılar da rüya mı görüyorlar, yoksa bu nesnelere izleyicilerin çağrışımlarıyla harekete geçen rüyaların nesnelere mi, belli değil. Onur'un minyatür dünyalarına dalmak için hayal gücümüz yardıma koşuyor.

"Alice Harikalar Diyarında kitabını Eski Eşyaların Düşü'ne yerleştirmiştim. Bunu unutmamışım, ama çalışmayı bu sergi için seçerken hatırladım. Bu benim için çok güzel oldu ..."
FÜSUN ONUR, 2014

Orient'te Buluşalım 1995

Bu yerleştirme, 1995 yılında René Block küratörlüğünde *ORIENT/ATION – Paradoksal Bir Dünyada Sanatın Görünümü* adıyla gerçekleştirilen İstanbul Bienali için oluşturulmuştur. “Orientation” (Türkçe: Yönelim) kelimesini yazış biçimiyle küratör, yönelmek için bir yerin bulunmasının şart olduğuna ve bu yerden hareketle yönün nereye olduğu sorusunun sorulabileceğine işaret eder. Konum batı (Occident) iken, yönelme doğuya (Orient) doğrudur. “Orientation” teriminde, Batı'nın merkez olduğu ve diğer her şeyin çevre (periferi) olduğu şeklindeki kadim algı da gizlidir. Onur *Orient'te Buluşalım* adlı yapıtında, Batı'nın ötekisi olan Doğu'nun, tarihsel bir kurgu olduğuna gönderme yapar. Balon, ipek kumaş, ip ve metal harflerle dolu bir bakır kaptan oluşan basit malzemelerle her türlü sabitlemeye ve sınırlamaya mesafe koyar. Kimseye ait olmayan mavi gezegen Dünya'nın şiirsel bir imgesini yaratır.

1990'larda Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Doğu Avrupa'yı Türkiye'ye yakınlaştırdı ve İstanbul'u Balkanlar, Batı Avrupa ve Yakın Doğu ile Orta Doğu arasında bir merkez hâline getirdi. Küratör Vasıf Kortun, 1993 yılında İstanbul'un bu durumunu şöyle tanımlamıştı: “Kuzey ile güney arasında yer alır ve bir boşluk olarak Asya'yı Avrupa'dan ayırır. Şehrin kendisinin bir yönü yoktur. Burada coğrafi terminoloji, haritacı düşüncelerin ideolojilerinden arınmıştır. Bir merkez değildir, hiçbir merkeze tapmaz. Sadece oradadır, ortada ...”

İsimsiz 1993

Ağır bir zincirle sarılı sandalyenin oturma yüzeyinde Fusun Onur yazılı bir levha vardır. Sandalye, sanatçının kendisine gönderme yapıyor ve onu temsil ediyor. Bu yapıt ilk kez, 1993'te düzenlenen *Çağlarboyu Anadolu'da Kadın* adlı sergiler dizisi kapsamında İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer alan *Cumhuriyet'ten Günümüze Kadın Sanatçılar* sergisinde gösterilmiştir. Onur bu yapıtında kendini, kendi seçmediği bir yere zincirlenmiş bir sanatçı olarak tematize eder. Onur'u bu yere konumlandıran toplum mudur? Yoksa Onur, sanat eleştirisine ve eleştirmenlerin sanat hakkındaki sabit fikirli görüşlerine mi karşı çıkmaktadır?

“Bence gerçek sanat yapıtı kendiliğinden hümanist içeriklidir, toplumsaldır, siyasaldır. İzleyici sanat yapıtını dünyayı, düzeni değiştirecek diye izlemez. Ancak onda kendi donatımını, varlığını görüp güçlenir..”
FUSUN ONUR, 1988

Bir Çocuğun Gözüyle Savaş 1994

1994 yılında Berlin ve Stuttgart'ta düzenlenen ve sanatçının Almanya'da katıldığı ilk sergi olan *İskele: Türkische Kunst heute* adlı sergi vesilesiyle Onur, çocukluğundaki oyuncak bebeklerde gördüğü "Made in Germany" etiketlerini hatırlar. Onur'un çocukluk yılları, Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'na sebep olduğu döneme tekabül etmektedir. Onur, kendi çocukluk anılarından yola çıkarak bu sergi için *Bir Çocuğun Gözüyle Savaş* adlı yapıtı geliştirir. Yerleştirmenin merkezinde kumaşla yapılmış bir kolajın örttüğü ahşap bir masa durmaktadır. Kolajda, siyah beyaz fotoğraflardan dairesel şekilde kesilip bir çocuk elbisesinin etrafına sabitlenmiş oyuncaklar, özellikle oyuncak bebek başları görürüz. Fotoğraflardan birinde, bir oyuncak bebeğin arkasında üretim yerinin "Germany" (Almanya) olduğu yazılıdır. Masanın altında asılı başka bir çocuk elbisesinin etrafına yerleştirilen üç ağır deri çizmenin içinde siyah tülle kaplanmış oyuncak bebekler görünür. Çizmeler ahşap masaya iplerle bağlanmıştır. Onur'un duvara asılmış bir çocukluk fotoğrafı sahneye tanıklık eder. Onur sadece eserin başlığıyla değil, fotoğraf ve çocuk kıyafetleriyle de kişisel referanslar kurarken, aynı zamanda evrensel geçerliliği olan bir yapıtı ortaya koyar.

Arter, İstanbul izniyle, fotoğraf: Murat Germen

Arter, İstanbul izniyle, fotoğraf: flufoto

Opus II – Fantasia 2001 (2023)

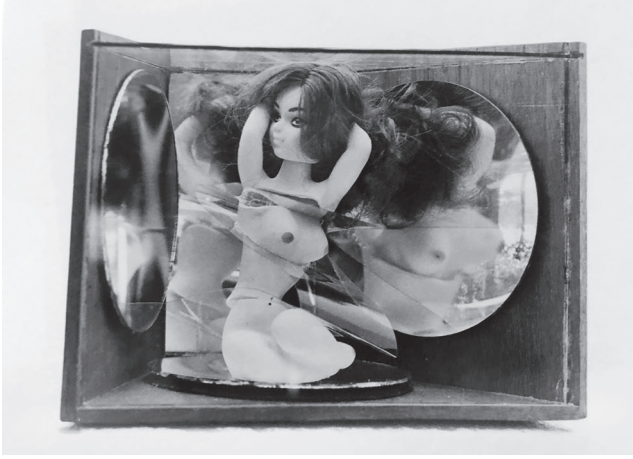
"Müzik aynı zamanda tüm duyularımızla algılayabileceğimiz bir süreçtir. Sert-yumuşak, parlak-mat, mavi-kırmızı, soğuk ya da sıcak olabilir. Yapısal düzenlenişine bağlı olarak, fiziksel gerçekliğinin bir yoğunluğu, hacmi, ağırlığı vardır. Benim çalışmam da, formların ritmik bir genişlemesi gibi. Gündelik malzemelere daha önce sahip olmadıkları anlamlar ekleyerek, onlara sanatsal bir düzen vermek istiyorum."

FÜSUN ONUR, 2000

Birbirine açılan sergi odaları boyunca kaideler, uzun örgü şişleri, altın rengi yumaklar ve ipler, küçük porselen figürler mekanın zeminine yayılmış ilerliyorlar. Odaların büyüklüğü hissedilir hâle geliyor, sıralı parçalar sayesinde ritim kazanıyorlar. Parçaların düzenlenişindeki varyasyonlar, dikkatleri çeşitli detaylara çekiyor: kaidelerin köşelerinden sarkan altın renkli ipler, zeminde görsel olarak birleşen unsurlar, kaidelerin altına sıkışıp onları eğik duruma getiren yumaklar... Onur, kullandığı malzemeler ile başvurduğu biçimsel çözümleri birbirlerinden soyutluyor. Yine de bu malzemelerin ne olduklarını tanıyabilir ve Onur'un sıklıkla tematize ettiği ev içi alanla ilişkilendirebiliriz. Sanatçı bu yerleştirmesinde, genellikle heykeli göz hizasında tutmak için kullanılan geleneksel sergi mobilyası olan kaideyi, ironik bir şekilde sendeletiyor.

Nü 1974

Arter, İstanbul izniyle, fotoğraf: İlhan Onur

Nü, bir sanat skandalına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. yıl dönümü için elli sanatçı, İstanbul'da kamusal alanlara heykeller yapmak için davet edilirler. Heykeltıraş Gürdal Duyar'ın "Güzel İstanbul" adını verdiği heykeli 1974 yılında kentin ana meydanlarından birine yerleştirilir. Ancak yoğun kamusal tartışmaların ardından heykel yerinden indirilir ve ciddi şekilde hasar görür. Aralarında Füsun Onur'un da bulunduğu bir sanatçı grubu, İstanbul'daki Taksim Sanat Galerisi'nde düzenlenen bir sergiyle bu durumu protesto ederler. Onur, oyuncak bir çıplak kadın figürünü parçalara ayırıp aynalarla donatılmış ahşap bir kutu içine yerleştirir. Figür aynalarda yansıyor çoğaldıkça daha da parçalanmış görünür. Onur, bu eseriyle toplumsal çifte standartları eleştiriyordu, çünkü o dönemde bu tür çıplak figürler arabaların dikiz aynalarına asılan süslemeler olarak da kullanılmaktaydı. Nü aynı zamanda kadın çıplaklığının soyut kavramları temsil etmeye yaradığı geleneksel heykel sanatının da bir eleştirisidir.

Onur'un büyüdüğü ev, İstanbul'un Kuzguncuk semtinde, Boğaz'ın tam kıyısında yer alır. Onur bu evi, 2022 yılındaki vefatına kadar sanatının en büyük destekçisi olan ve aynı zamanda tüm yapıtlarının görsel kaydını tutarak belgeleyen ablası İlhan Onur'la paylaşıyordu. 2014 yılında sanatçı Ali Kazma, *Rezistans* serisinin bir parçası olarak Onur'un evinin bir video portresini oluşturdu. Kazma bu serisinde, insanın üretirken çevresini ve dünyayı nasıl değiştirdiğini ve bunun sonucu olarak da dünyanın onu nasıl değiştirdiğini irdeler. Sanatçı, kamerasını yönelttiği üretim mekanlarına son yıllarda -aralarında Füsun Onur'un- kinin de bulunduğu- sanatçı evleri ve atölyelerini de ekledi. Kazma bu videosunda, Onur'un stüdyosunu ve evini birçok sessiz kare ve ayrıntıyla görüntülüyor. Ev mobilyalarla ve 20. yüzyılın başlarına uzanan anılarla dopdolu. Aile fotoğrafları arasında, Füsun Onur'un İstanbul Liman Fen Kurulu Başkanı olan babasının birçok fotoğrafı bulunuyor. İnançlı, ancak laik görüşlere sahip, aynı zamanda bir cumhuriyet destekçisi olan Hayri Onur, 1950'deki erken ölümüne rağmen üç çocuğu Füsun, İlhan ve erkek kardeşleri Senih için belirleyici bir figürdü. Videoda kısa bir an için de olsa, bir müzik kutusunu çalmaya başlarken İlhan Onur da görülebiliyor.

© Ali Kazma

Ali Kazma Ev (*Rezistans* serisinden) 2014

"Hayır, nostaljik değilim.
Ama geçmişini seviyorsun.
Hayır.
Ama geçmişten gelen birçok şeyi yaşıyorsun.
Onlar burada ve şu anda.
Bu şu anki dünyamız.
Evet."
FÜSUN ONUR, 2012

Arter, İstanbul izniyle, fotoğraf: Esen Karol

Pembe Bot 1993 (2014)

Onur'un çalışmalarında yinelenen bir unsur, İstanbul'la ve Boğaz'la olan bağıdır. Sanatçı eserlerinde Boğaz'a ve su kenarında yaşama deneyimine sürekli olarak yeni estetik biçimler kazandırır. Pembe Bot, Füsün Onur'un 1992 yılında Galata Köprüsü'nü yok eden yangından sonra 1993'te tasarladığı, ancak o dönemde gerçekleştiremediği bir projedir. Yangından bir yıl sonra köprü yeniden inşa edilir, ancak 19. yüzyıldan kalma orijinal yapı yüzen bir köprüyken, bu kez ayaklarla Boğaz'ın dibine sabitlenir. Akıntı ve dalgalarla ileri geri hareket eden esnek bir yapı fikri, Onur'a Boğaz'da yüzen küçük şişme botlarla bir iş yaratma konusunda ilham kaynağı olur. Sanatçı bu fikrini ancak 2014 yılında evinin önünde hayata geçirmeyi başardı. Dalgalar üzerinde dans eden botlar sekiz saat boyunca videoya kaydedildi.

**"Nereye gidersem
gideyim,
İstanbul'u da yanımda
götürüyorum."
FÜSÜN ONUR, 1994**

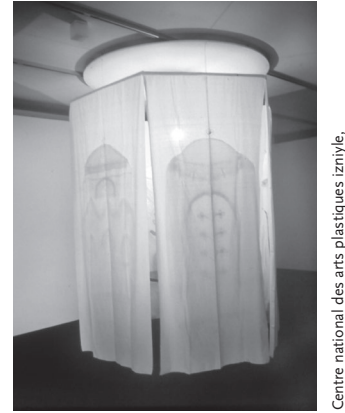
İşıl & Sarkis Koleksiyonu izniyle, fotoğraf: İlhan Onur

Kalı 1993

Sanki çok değerli bir şey saklıymuşçasına içi gösterişli bir şekilde pembe satenle kaplı küçük bir kutunun içinden silik harfler beliriyor. Okunduklarında "İstanbul" kelimesi ortaya çıkıyor. Belirsizliklerine rağmen, ana hatları sayesinde kaybolanı tanımlamaya yetiyorlar yine de. Onun adına bir kutu ve saten kumaşla dikilmiş bir anıt. Onur bu yapıtında, İstanbul şehrine duyduğu derin bağlılığı kaybetme duygusuyla ilişkilendirilmekte.

İstanbul Takıntısı 1994

İçlerinde değerli işlemeli kıyafetlerin görüldüğü ince kumaşlar, altıgen bir şekilde tavana asılı. Yapıtın kule şeklindeki dış yüzeyi ve işlemelerindeki formlar, İstanbul'un cami ve kalelerindeki gibi, Bizans ve Osmanlı mimarisinin kemerli pencerelerini hatırlatıyor. Onur'un bu yerleştirmesi ilk sergilendiğinde, içerisindeki bir masanın üzerinde eski İstanbul manzaralarının keşfedebileceği bir fotoğraf albümü de bulunuyordu. Onun İstanbul'a olan derin bağlılığı çocukluk yıllarına kadar uzanır. Bu nedenle yerleştirme, *Bir Çocuğun Gözüyle Savaş* adlı yapıtının aksine, aydınlık bir sığınak duygusunu verir. Sanatçı her iki çalışmayı da 1994 yılında Berlin ve Stuttgart'ta düzenlenen *İskele: Türkische Kunst heute* sergisi için geliştirmiştir.

Centre national des arts plastiques izniyle, fotoğraf: © Füsün Onur / CNAP

1972–1996
1996

“Ben bir doktrine veya teoriye bağlı değilim. Kendime uyararak çalıştığım için, bitirdiğimde geleceğe doğru ilerliyorum. Ne yaptığıma dair düşünmüyorum.”
FÜSUN ONUR, 2014

Günlük eşyalar hafızanın ve dolayısıyla tarihin taşıyıcılarıdır. Bu farkındalıkla Onur, 1996'da Paris'teki bir galeri sergisinde göstermek üzere, 1972 yılında İstanbul'daki ikinci kişisel sergisi için satın aldığı ve yıllar boyunca sakladığı bir elbiseyi seçti. Paris sergisiyle, onu ilk üretildiği yere geri götürecekti. Satın alındığı ve sergilendiği tarihleri (1972–1996) hem elbisenin üzerine işledi, hem de esere isim olarak aynı tarihleri verdi. Onur, elbisenin kendisine ait olduğu yılları onun üzerine eklerken, muflon dolguyla şeklini sabitledi, kumaştan çiçeklerle bezedi ve bir vedalaşma, uzaklaşma ifadesi olarak beyaz bir tülle kapladı.

Onur'un ilk kapsamlı sergisi 2014 yılında İstanbul'da Arter tarafından düzenlendi. Bu vesileyle, erken dönem eserlerinden bazıları Onur'un yardımıyla yeniden üretildi. Onur, sanat piyasası ve koleksiyonlar olmadan satılamayacakları, depolama için yeterli imkân olmadığı ve en önemlisi de sergilendikten sonra artık işlevlerini tamamlamış olduklarını düşündüğü için eserlerinin önemli bir kısmını yok etmişti.

*Evvel Zaman
İçinde ...*
2022

Onur'un evinde minyatür mobilyalar, ufaklık saat kuleleri, melekler ve çok sayıda başka küçük figür ve nesnelere bulunur. Bunlar oyuncaktan ziyade minyatür bir dünya niteliğindedir ve zaman zaman Onur'un sanatsal serüveni içinde kendilerini hissettirirler. Bu durum, onun Venedik Bienali'ndeki Türkiye Pavyonu için geliştirdiği *Evvel Zaman İçinde* adlı büyük ölçekli yerleştirmesine de yansır. Bu çalışma, insanların büyüme ve tüketim için doğayı sömürmesi ve dolayısıyla büyük ölçüde yok etmesi nedeniyle, dünyayı kurtarmak için İstanbul ve Venedik arasında güçlerini birleştiren kedi ve farelerin hikâyesini anlatır. Onur, telden büktüğü küçük figürleri yirmi bir sahnede masalara yerleştirir. Buluntu nesnelere desteklenen bu sahneler, Kedi Zorba ve Fare Cingöz'ün maceralarına hayat verir. *Evvel Zaman İçinde ...*, ziyaretçilerini Lewis Carroll'un *Alice Harikalar Diyarında* adlı eserindeki Alice gibi oyuncuların ve küçük hayvanların boyutlarına küçülüp canlı nesnelere ve konuşan hayvanlarla etkileşime girebilecekleri bir maceranın parçası olmaya davet eder.

Serginin son odası mavi ışıkla dolu. Tabureler dinlenmeye davet eder, belki de odaya adını veren küçük ilham perisinin keşfedilmesine. Yalnızca hafif bir keman müziği duyulur, sanki yan odada biri çalışıyormuş gibi. Eserin müziği Begüm Çalıklı tarafından bestelenip icra edildi. Onur, son yirmi yılda sergi mekânının kendisini nasıl giderek daha çok tematize ettiğini, bunu sadece birkaç unsur kullanarak bilincimize taşıdığını ve hayal gücüne açtığını anlatır. *Perili Oda* da işte bu şekilde canlandırılır, anılar tetiklenir, çağrışımlar uyandırılır

Perili Oda 2023

“Müzik sözle ifade edilemeyi anlatıyor. Sözlerle veremeyeceğinizi ...”
FÜSUN ONUR, 2000

Program

Salı, 21.10.2023, 19:00
XVIII. SANAT GECESİ:
A PART OF ART
Düzenleyen:
jungkunstfreunde &
job&kunstfreunde

Uzun Perşembe,
2.11.2023, 17:00
ISTANBUL
CONNECTION

Cumartesi, 12.12.2023,
18:00
Süreyya Evren
ONE CAREER IN
THREE PERIODS:
FÜSUN ONUR FROM
1950's TO 2000's
KunstBewusst Sunumu
(İngilizce)

Cumartesi, 16.1.2024,
18:00
Defne Ayas
ON FÜSUN ONUR'S
TENDER SCULPTURAL
INTELLIGENCE
KunstBewusst Sunumu
(İngilizce)

#MLxFusunOnur

Sanatsal Etkileşim

Her Cumartesi 15:00–16:00
Halka Açık Almanca Rehber Turları

Her Cumartesi 15:00–17:00
Kunst:Dialoge (Almanca ve İngilizce)

Her Pazar 11:30–17:30
Açık Atölye Çalışmaları

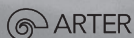
Almanca ve İngilizce
katalog Köln'deki
Walther und Franz König
Yayınevi tarafından
yayımlanacaktır.

Küratörler
Barbara Engelbach
Emre Baykal
Metin
Barbara Engelbach
Tashih
Emre Baykal
Katrin Sauerländer
Angelika von Tomaszewski
Çeviri
Mehmet Kandemir
Tasarım
Yvonne Quirnbach
Kâğıt
115g Circlesilk Premium White
FSC recycling

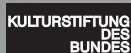
© 2023 Museum Ludwig, Köln
© 2023 Fusun Onur'un
eserleri için: Sanatçı

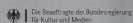
Kooperasyon

Destekleyen

Finanse Eden

Kunststiftung
NRW

REWE..
GROUP

Peter und Irene
Ludwig Stiftung

Gesellschaft
für Moderne Kunst
am Museum Ludwig
Köln

Beatrix Lichtken Stiftung

Inovasyon Partneri

Medya Partneri

RIMOWA

arte

Ein Museum der

Stadt Köln